

BUDA-PESTA

26 Februaru st. v.
10 Martiu st. n.

Va eși joi'a și duminică.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 17.

ANULU XIV.
1878.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl. ; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni

CONSIDERATIUNI A SUPRA TIMPULUI SI SPACIULUI.

VI.

Globulu terestru, — la midi-locu implutu cu materia candente-fluida, și acoperitu cu o scórtia firma în form'a cójei de ou, peste care giuru în pregiuru înnota ap'a marina, iéra m'ai d'a supra aburii și aerulu atmosfericu, — nu a pututu stacioná multu în acésta stare primordiala, ci si-a continuatu processulu fisicu și mai departe.

Puterea expansiva a caldurei interne, venindu în lupta totu mai intensiva cu puterea cea contractiva a recórei esterne, a trebuitu la inceputu sè produca adese esplosiuni a scórtiei paméntului, și erumperi a materiei interne candente; — acést'a, intalnindu-se cu elementele umede ale mării și ale atmosferei, au trebuitu sè produca de repetite-ori despre o parte ferberia și evaporarea acelora, despre alt'a coagularea materiilor erupte. Spargerea și deraburirea scórtiei cei vechi, lovirea și frecarea un'a de alt'a a deraburilor sparte, și aglomerarea lor cu materi'a cea noua erupta; apoi paralelu cu tóte aceste — implerea atmosferei de fumu și funingine, de vapori și gazuri etc. au trebuitu sè insceneze o revolutiune horribila a elementelor terestre, cari nu se putura aliná, pâna când scórti'a paméntului se întari și se consolidà din nou, și prin urmare și marea se

mai stêmperà, iéra atmosfer'a se mai limpedi.

Ei! dara suprafaçi'a paméntului acum nu mai erá óbla-gogona, cá în periodulu primitiviei configuratiuni, — ci, în urm'a revolutiunilor suferite, unele parthie ale cójei se înaltiară, altele se cufundară, — și de sub luciulu marei se redicară coline și stanuri de pétra, iéra apele se retrasera în basenurile formate prin partile, unde scórti'a paméntului remase mai afundata.

Asiá suprafaçi'a paméntului se împarti successivu în mare și uscatu, — în oceane și continente.

La consolidarea scórtiei paméntului contribuira, pe lângă cristalisarea plutonica a petrelor massive enumerate în periodulu precedentu,*) fórte multu și stratele sedimentarie, cu preferintia cele silure, devone, carbonice și Dyas — cu diferitele lor conglomerate.

Anume stratele carbunilor de pétra dau acestui periodu o speciala importantia, pentru că în ele se reflectéza desvoltarea cea grandiósa a plantelor.

*) Adeca : granitu, syenitu, porfiru, serpentinu, la care mai vine și : dioritu, diabas, gabbro, quartiu, malafriu etc.

Pâna când temperatur'a atmosferica si a mării a fost fortiaata peste gradulu ferberei, nu s'au pututu desvoltá nici fiintie asiá numite organice. — Si de óre-ce atmosfer'a, cá cea mai de aprópe de spaciulu celu rece alu universului, a trebuitu sè se recésca mai curundu de câtu ap'a marina, — éra acést'a mai curundu decâtu uscatulu, ce se inferbintà prin caldur'a interna, cá fundulu caldarei d'a supra focului. — e o consecintia naturala, cá si viéti'a fiintielor organice a trebuitu sè se desvolteze mai ântâiu în atmosfera, apoi în apa, si în fine pe uscatu. *)

Amu vediutu, cá bazea corpurilor o dá compositiunea substantielor elementare, amesuratu afinitàtii chemice, ce le agregéza în form'a fluida, ori inchiegata móle, ori cristalisata firmu. De la modulu acestei compositiuni atêrna, déca corpulu se adnumera fiintielor organice — ramurite în plante si animale, séu se însira obiectelor anorganice.

Acidulu carbonicu avêndu însusirea d'a se împreună fórté lesne cu celelalte substantie elementarie în diferite moduri si mesuri, prin împreunarea lui cu elementulu hidrogenu, oxigenu, nitrogenu, si ceva adausu de acidulu sulfuricu si fosoricu, — produce o materia albuminósa numita *Protoplasma*, care (dupa cum ne invétia scól'a cea nóua a naturalistilor) e bazea fiintielor organice. Ea se infaçisiéza mai ântâiu cá o materia balósa, numita *Monere*. În acést'a se forméza unu *Nucleu* în

*) Geologii cei mai multi sustinu, cá viéti'a organica s'a desvoltatu mai ântâiu în apa, indata ce temperatur'a ei a scadiutu sub 60°. — Dar tocmai asiá s'a pututu desvoltá ea si sub 60° a temperaturerei atmosferice, déca considerâmu, cá primitivele fiintie organice sânt asiá de mici, încâtu d'abiá le cuprindu cele mai perfecte microscopuri, si prin urmare ele tocmai asiá de lesne au pututu înnotá si traí în atmosfera, dupa cum traiescu si în apa. — Ehrenberg aflá într'unu centimetru cubicu pâna la cinci-dieci de bilióne infusorie (Vedi: *Das Buch der Erfindungen von Otto Spamer Leipzig 1877 pag. 302.*) — Asiá I. C. Leuchs (*Schöpfung, Welt und Menschen, Nürnberg, 1875*) pune sub unu centimetru cubicu 1152 de milióne de plante asiá numite de drojdie. Si mucediél'a ce e alta de câtu o padure întunecósa, în care se preâmbra animale selbatice? — Dupa socotél'a lui Cohn vinu 633 de milióne d e asiá numite *Bacterie* pe unu milimetru cubicu, si 636 miliarde d'abiá aru dá greutatea unui gramu francesu ($\frac{1}{500}$ £.). Cód'a unui cometu, care e atât de rara, încâtu déca atinge pamêntulu nu lasa nici atât'a urma de consistentia, câtu lasa lumin'a séu umbr'a, — totusi ea póte sè lase pe pamêntu sementia de fiintie organice culesc din atingerea cu alte corpuri ceresci. (Vedi *Kraft und Stoff von Dr. Ludwig Büchner, Leipzig Th. Thomas 1876.*)

form'a galbinusiului în midi-loculu albusiului de ou, si se propagéza ori prin divisiune, cá prin forma mai primitiva, ori prin generatiune, cá prin o forma mai perfecta.

Se scie si aceea, cá nutrimêntulu celu principalu alu plantelor e acidulu carbonicu, iéra escrementulu lor e oxigenulu, — pe când nutrimêntulu essentialu alu animalelor e oxigenulu, si excrementulu lor e carbonicu (întielegemu aci nutrimentulu prin suflare si resuflare.)

Pâna ce asiá dara, — în urm'a luptelor celor aprige ale elementelor plutonice cu cele neptunice, — atmosfer'a a fost ingreunata de acidulu carbonicu, care împedeca viéti'a animalica si înaintéza pe cea vegetala, a fost o urmare naturala, cá elementele celulóse sè se selectioneze mai ântâiu în directiunea plantelor, începêndu de la asiá numitele *Alge*, de la cari au trecut la class'a *Spongielor*, apoi a *Muschilor*, dupa aceea a *Filicinelor*, si în fine a *Floriferelor* (Phanerogame, Gymnos, Perme si Angiasperme.)

Supositiunea ast'a, cá plantele au premersu animalelor, afla justificarea sa, nu numai pentru cá e o formatiune mai aprópe de cristalisatiunea caracteristica imperiului mineralicu, facundu óre cum puntea de trecere de la imperiulu mineralu la celu animalicu: dara si pentru aceea, cá numai plantele au facultatea de a transformá substantiele asiá numite anorganice în nutretiu pentru animale. Afara de acea ea se probéza pe deplin prin rezultatele studiilor paleontologice, care găsesc urmele fosile de la plante cu multu mai vechi decâtu de la animale.

Cumca pe lângá caldur'a interna a pamêntului, stemperata prin o umediéla fórté grassa, apoi pe lângá unu nutrimentu asiá de abundante, dupa cum érá carbonulu, ce umplea atmosfer'a cu prisosintia, — e fórté naturalu, cá vegetatiunea a trebuitu sè iea o intensitate si o estensiune estraordinaria, dupa cum ni o si infaçisiéza grafitulu, antracitulu si stratele cele puternice ale carbunilor etc., — cá nisce urme monumentale a unei lume plina de vegetatiune.

Din tóte aceste se vede lamuritu, cá Moise a cuprinsu ordinea creatiunii pamêntului cu o agerime admirabila, când elu cu a trei'a di a facerii cuprinde acelu periodu alu primei consolidàri, — pe care geologii ilu numescu *Epoch'a primaria séu paleozoica*, — si în care, de odata cu separarea continentului de mare, se desvólta si viéti'a organica cu preferintia pe

terenulu vegetalu. Despre acésta Epocha, ce a trebuitu sè dureze multe miliarde de ani — Moise scrie asiá :

„*Apoi dise Ddieu : Sè se adune apele cele de sub ceriu la unu locu, si sè se arate uscatulu, si se facù asiá. Si Ddieu numi uscatulu pamèntu, iéra adunarea apelor o numi mare. — Apoi dise Ddieu : Sè crésca pamèntulu iërba si verdetiuri producátorie de semintie si pomi fruptiferi — fiacare dupa soiulu lor. Si asiá se facù séra si se facù diminétia — diu'a a treia!*“

(Va urmá)

Primavér'a.

Paserile cânta pe crengi înverdíte,
Fluturii se 'ngâna de pe flori pe flori,
Tainicu trecu prin aeru síopte fericite,
Câtu cuprinde ochiulu ceru-i far' de nori.

Dulce primavéra, dragu visu de iubire,
La zimbirea-ti blânda iérn'a a plecatu ;
Câtu erá de lunga, plina de jalire !
Dar tu esti în lume, reulu s'a uitatu.

Ce-mi vorbesci tu înca de chinuri trecute,
Inima nebuna? — — — Uita de dureri,
Si de-acele dile în lacrimi perdute ;
N'are primavér'a mii de mângæri ?

N'audi cum sioptesce fiacare flóre :
„Amorulu domnesce acum pe pamèntu,
O! iubiti cu totii! — — — Grabnicu frundi'a
móre,

Grabnicu se întórna totu ér în mormèntu.

Dar! — — nu este 'n viétia, nu este vr'unu bine
Mai mare, mai dulce decâtu de-a iubi ;
O! iubiti cu totii! — — — Dilele senine,
De s'or duce-odata, greu v'or reveni!

Matilda Poni.

SCHITIE DE CALETORÍA.

X.

Diu'a prima în Abrudu.

Se dice, cà impressiunea prima de multe oré hotaritóre. Ceea ce simtîmu atunce, are înriurirea cea mai adâncã a supra directiunii în care se forméza dispositiunea sufletului nostru la întimpinarea momintelor urmatóre. Greutatea primei simtîri apésã tóta suvenirea nóstra; deci astfelu, buna séu.rea va fi fost aceea, asiá are sè fia si amintirea ce ni remâne gravata în memoria.

E bine, de cumva assertiunea acést'a s'ar

puté aplicá la tóte casurile, suvenirea ce Abrudulu a lasatu în internulu meu ar' trebui sè fia fórtè defavorabila, càci asiá a fost si impressiunea prima în momintele când întraramu în orasiu.

Incungiuratu din tóte partile de niste déluri frumóse, cele mai multe adumbrite de paduri, cari pare cà forméza o cununa admirabila în giurulu fruntii unei fecióre încântátore : Abrudulu este unu adevèratu cuibu ascunsu de frumuseti, si totusi — la intrare — eram cuprinsu de neplacere.

Pentru ce? Pentru cà are o pardoséla aiátu de grozava, încátu celu ce intra cu trasur'a, uita tóte desfetàrile ce-i póte procurá vederea prospectului frumosu. Dar ce vorbescu de pardoséla? Aceea dóra nici nu esiste. Niste petre, pe cari dóra numai întemplantarea le-a mânatu în drumu, între ele niste gropi sapate de apa, éta pardosél'a din Abrudu! E cumplita! Déca mâni mai iute, trasur'a te scutura asiá tare, par cà tóte ósele ti-se frângu si ti-se cutremura crerii si din capu.

Invidiám pe ómenii cari mergeau pe lângã noi pe josu, càci aceia n'aveau sè suferè tortur'a acést'a. Erám sè me dau si eu josu, înse totusi gândii cà nu va fi cuviinciosu sè intru în orasiu pedestru. Remasei dara locului, asteptându cu doru s'irsitulu acestei scuturàri . . .

E bine, de si impressiunea prima nici decâtu nu desteptà vr'o desfetare mare în internulu meu, totusi Abrudulu o scumpa suvenire a mea. Primirea simpatica de care amu avutu fericirea sè ne bucuràmú în tóte onorabilele familie române de acolo si din giuru, pe timpulu petrecerii nóstre în partile acele, nu numai ni-au stersu din memoria acestu episod, dar ni-au înauritu dilele cu aureol'a dulcei aduceri-aminte.

Abiá peste câte-va minute ospitalitatea dlui Nicolae Lobontiu si a pré stimatei dne soçie nasc. Anna Siulutiu, unde avuramu onórea d'a fi invitati, ne-a facutu sè gustàmú începutulu acelor multe afabilitàti, de cari furemu partasi în dilele urmatóre, si pe cari nici odata nu le vom poté uitá.

De si obositi de drumu, hotariramú cá înca în sér'a aceea sè ni mai facemu o desfetare. Tocmai pe timpulu acel'a petrecea acolo trup'a teatrala a dlui Burienescu, care si în sér'a aceea jucá. De o parte cugetându, cà cei ce viniramú la o adunare în caus'a teatrala, se cuvine sè asistàmú si la o represintatiune; éra de alt'a, doritori d'a vedé publiculu româ-

nescu din Abrudu, nu esítaramu nici unu momentu d'a merge si noi la teatru.

Represintatiunea teatrala durà pàna la unu-spre-diece óre, cu între-acte lungi, deci astfelu avuremu timpu de ajunsu nu numai a aduce tributulu nostru Thaliei nationale, dar inca a si cunósce o parte din publiculu românesc.

In diu'a urmatóre, fiindu dumineca, voi-ramu sè mergemu la biserica, inse — durere! — pe când ne scularamu, preotii esîsera de acolo. Astfelu apoi ni impliniramu o alta datoria placuta : facuramu visite la mai multe familie române, la câte adeca ne iertà timpulu.

Abiá prândiramu si-o noua surprindere ne asteptà. Furemu invitati la petrecerea de véra arangiatia in o paduritia din apropiare, la „Prater“, càci asiá se numesce acea paduritia.

Pe atunci deja aveamu o multime de cunoscuti, dintre cari unii se adunara la noi, cá de acolo sè mergemu la Prater.

Antâiu plecara damele, apoi noi. Eu, aducându-mi aminte de pardoséla, voiám sè mergu pe josu, càci paduriti'a nu e departe; inse cei din giurulu meu nici decátu nu se învoira cá óspele lor sè mérga pedestru, — deci ocupai locu cu resignatiune in o trasura, si plecaramu. Scuturare etc. vedi mai susu!

Cam la unu patraru de óra sosiramu. Praterulu Abrudienilor are acea asemenare cu celu din Viena, cà amendóue se numescu „Prater“ : cu tóte aceste facu a supra nóstra o impressiune placuta, pentru cà aice mai totu publiculu erá românesc si tinerimea jucá tocmai unu dantiu poporalu românú.

Nu vediusemu înca dantiulu acest'a nica-iri. Erá „Tiarin'a“, care numai in partile Abrudului se jóca. Pentru ce se numesce Tiarina? Pentru cà o jóca poporulu pe -- tiarina. Asiá mi s'a esplicatu.

Este unu ce originalu in dantiulu acest'a. Unu amestecu alu melancoliei visatóre cu sborulu voiosiei ridietóre. O doina topita intr'o hora.

Priviam cu placere parecchile cari se avêntau inaintea nóstra pe acestu plaiu alu fantasiei, si me desfetám la vederea fericii lor. Ah! cum si dice repausatulu Deparatianu :

Trageti dantiulu pe rezóre,
O! fecióre
Cu privirile ceresci!
Dantiulu, cânteculu si-amorulu
Sunt isvorulu
Fericirii omenesci!

Tinerimea, pare cà erá inspirata tocmai de aceste cuvinte, càci dantiurile se perëndara pàna ce se intunecà.

Când ne rentorceamu catra casa, ne viniá in cale unu amicu, care in Alba-Iulia ni promise, cà va vini si dènsulu de odata cu noi la Abrudu. Sè-lu numimu dr. Catastihu!

Elu ni dîse :

— Eri deminétia adormii si astfelu întârdiai de la post'a care plecà aice. Astadi insem scolai mai de timpuriu, si éta-me-su — scoboritu in drumulu tierii — am venitu d'a dreptulu încóce, cá sè nu întârdiu celu puçinu d'aice.

— Si totusi ai întârdiatu!

— Va sè dica, sórtea mea e sè sosescu totu de-una târdiu! — response elu cu gluma amara.

Si-apoi cu suvenirea unei dile bine petrecute ne duseramu la dlu avocatulu Filipu, carele dimpreuna cu stimabil'a-i consórte procurà societátii intrunite la mésa o séra fórte placuta.

Trecuse mediulu noptii, când ne rentórseramu sè ne odihnimu.

Iosifu Vulcanu.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Urmare.)

XXX.

Epistol'a.

Scimu, cà ex-marquis'a Chavigny a decisu sè fia îndresnétia si sè-si jóce cart'a cea de pe urma.

Ea voiá sè scia numai decátu la ce sè se tîna.

Prin urmare merse la cas'a contelui Annibal, convinsa cà acolo se va întelni façia 'n façia cu contess'a Maria de Rahou.

Dar nu se întemplà asiá.

Portarulu inuimitu i spuse, cà contele si *persón'a* care-lu insoçiá, n'au remasu decátu numai dóue óre in cas'a aceea, unde croitoresele si cosutoresele din orasiu adusera o multime de imbracaminte, si in sirsitu plecara in birj'a ce i-a adusu acolo.

— Bine, — response frumós'a Olimpia, — voiu remané aice; pregatiti-mi prândiulu!

N'a mâncátu de deminétia, totusi mai nainte d'a se pune la mésa, luà unu condeiu si scrise cu mâna tremuratóre aceste síre :

„Marquis,

„Noi, eu si dta, sântemu pe drumulu pietii de Grève; Salpêtrière si-a scapatu jertf'a; contess'a e libera; ea se afla cu Annibal; dóra numai ênsuti dta ne poti scapá. Vino, te asteptu; ti-am platitu libertatea cu unu milionu; voiu dá pentru scaparea mea totu

atât'a, si scaparea mea va fi si a dtale. Vino! grabesce! me vei gasi la Clermont!"

Subscribe: „Olimpia“, si pe cuverta scrise numele si adress'a marquisului de Saint-Maixent.

Dupa ce sigilã cuvert'a, trase clopotielulu.

— Frontin, — respunse Olimpia, — te credu zelosu.

— Pentru serviciulu dnei contesse m'asiu lasã sã fiu taiatu în patru bucãti.

— Vrei sã-ti faci stare?

Fatima, amazon'a curda.

Frontin se înfaçisã. Acelu lacheu, de si nu destulu de bine întramatu dupa batai'a ce i-a datu Ioanu Robert, a facutu caletori'a în capr'a trasurei.

— Dn'a contessa m'a chiamatu? — întrebã elu.

— Déca vreu? Credu dieu!

— Ocasionea se înfaçisieza. Eta o epistola, si éta o punga plina de galbeni. Pléca numai decãtu la Paris. Sémene de va trebui cu cai morti drumulu, dar sã sosesci... sã sosesci în trei dîle! Fi-vei în stare?

— Respundu de ast'a.

— Vei dá scrissórea acést'a gentilomului cui e adressata, si la rentornare vei fi bogatu, îti promitu, destulu de bogatu spre a traf fara lucru si spre a nuti refúsá nimicu.

— Dna contessa, voiu plecá la momentu, voiu galopá dîu'a si nóptea, si de cumva nu-mi voiu rupe gátulu pe drumu, in trei díle comissiunea dtale va fi executata.

Olimpia îl vediu departându-se. Ea prândî fara apetitu, se culcă fara somnu, si cutezâmu sè întarimu, cà tóta nóptea nu si-a inchisu ochii.

Cetitorii nostri se 'ntreba fara 'ndoiéla, déca contele si contess'a, parasindu Clermontulu, mersu-au óre în castelulu de Rahon?

Ve 'nsielati déca prespuneti acést'a.

Annibal, nesciindu cà Olimpi'a s'a departatu, nu voiá sè-si lase scump'a Maria, nici chiar pe unu momentu, în presinti'a acelei fiantie uritióse.

La siese mile de Clermont, elu avea unu micu castelu, ce se aflá în mijloculu unui parcu frumosu si a unor mosii întinse. Acelu castelu, în care nu mergea nici în diece ani odata, se numiá „Mâs-du-Gué.“ Se înnaltiá pe unu delu acoperitu de stejari si de castani. Cevasi mai în josu se 'ntindeau niste livedi, prin cari trecea unu riurelu.

Acolo conduse elu pe contess'a.

Dominicu, portarii castelului si ficele unui arerdasiu erau de ajunsu spre a face serviciulu în timpu de o septemâna séu dóue, càci contele nu presupunea, cà remanerea lui în Mâs-du-Gaté putea sè se prelungeasca mai multu timpu.

Nu vom descrie îngrigirile gingasie a celor doi soti despartîti printr'o fatalitate fara nume, prin niste crime ne mai audîte, si cari în fine se rentelnira.

Ce folosu ar fi de acésta descriere, dupa fasele unei drame înspaimântatóre? . . . Apele line paru monotóne, urmându dupa niste valori vijelióse . . . — Fericea povestita obosese.

Intr'aceea contele trebuia sè hotarésca ceva relativu la marquis'a si înca numai decátu.

Audiramu pe contess'a Maria dicendu, cà ea nu voiesce sè fia o cestiune de resbunare. In bunetatea sa ângerésca, ea rugá pe contele a resplatí reulu cu bine, si d'a acordá o iertare completa.

Pututu-s'a opune Annibal rugamintelor ei petrundiatóre, sioptite d'o voce atátu de dulce si atátu de iubita?

Elu se supuse.

Sub inspiratiunea contessei dânsulu scrise dómnei Chavigny o epistola fara mânia, în care nu se aflá nici o remuscare.

„Intielege-te cu mine, — dicea elu în acea epistola, — spre a face sè se nimicésca judecatorcescu o casatoria petata de gresiéla. Imi place sè admitu bun'a credintia a dtale. Insielata cá si mine, ai crediutu cu sinceritate mórtea primei mele soéie. Ea reapare scapata cá prin minune, si dta grabesci sè-i redai loculu; fá asiá, vér'a mea, si îti juru cà nu se va face nici o ancheta, cà unu velu vecinicu va acoperí trecutulu, si cà nici odata, în nici unu timpu, justiti'a ómenilor nu-ti va cere séma de evenimentele în-deplinite.“

Acésta epistola bine compusa, si alu carei întielcsu l'amu indicatu prin câte-va cuvinte, fu tra-

misa dnei Chavigny în castelulu Rahon si d'acolo la Clermont.

Acést'a dóra ar fi apesatu multu în balanti'a hotaririlor sale viitóre, înse erá pré târdîu; ea asteptá pe Saint-Maixent în fia-care dí, si dupa ce a împinsu înainte pe îndresnetiulu seu complice, nu voiá sè se retraga.

Ea pregatiá deja armele pentru lupta.

Unu advocatu obscuru, caruia i-a încredintiatu interesele sale si care nu tinea multu contu de cea mai puéina stima, de câte ori vedea putinti'a d'a puté însielá justiti'a, promise în adinsulu d'a câstigá processulu viitoru la care îndemná pe client'a sa, si înca d'a-lu câstigá într'unu modu stralucitu. •

— Dta esti tinera, bogata si frumósa, dómna, — i dise elu, — si, în balanti'a Themisei tóte aceste cântarescu. Nu se respinge usioru o reclamanta de felulu dtale; care de care se va silí a te ascultá si d'a-ti placé. Banii, privirile dulci si surisele frumóse ale dtale sînt atâte argumente bune, cari facu sè se câstige processele rele, si alu dtale nu se tîne de aceste. Care jude destulu de rigurosu va consimtí sè faca o hotarire în contra dtale, de cumva prin o vorba istétia, ce femeile scíu sè pronuncie atátu de bine, vei face sè stralucésca vr'o sperantia óre-care? Guvernatorulu, carele e cu totulu câstigatu, te va sustîne din tóte puterile. Afara de acést'a n'avemu la mâna unu documentu de frunte, care singuru va ajunge spre a câstigá processulu? Vorbescu de actulu mortuaru alu contessei de Rahon; aél'a este neatacabilu, numai de cumva nu s'a comisú vr'o crima. Scíu bine, cà o atare crima se va puté allegá, dar a o si probá va fi greu, si domnii de la Presidialu se vor retrage, plini de spaima, dinaintea unei acusatuni neverosimile, si lipsita cu totul de temeiu.

Advocatu acél'a vorbí multu timpu asiá. Elocventi'a lui erá nesecata. Vorbele curgeau din gur'a lui, cà ap'a dintr'unu isvoru. Pe scurtu elu fu atátu de convingatoru, încátu Olimpia convinsa respunse la admirabil'a epistola a contelui prin o hârthia dupla timbrata, intentându-i unu processu duplu, processu de supositiune si usurpatiune intrigantei Ioana Saulnier, care pretindea a fi contess'a de Rahon; processu de adulteru contelui Rahon, cà traiescu în publicu cu o fiantia miserabila, care — despretiundu tóte legile dumnedieesci si umane — cutéza sè tréca dreptu soéi'a lui. *)

Primindu aceste dóue citatiuni d'a se înfaéisiá în optu díle înainte judecatorilor la Presidial, si cari citatiuni sub form'a de acte judiciare, nu erau decátu niste acúsári monstruóse, contele Annibal sari de mânia si de indignatiune:

— Oh! ticalós'a, infam'a fiantia! — esclamá elu, — de ce n'am omorit'o, când voiám, în nóptea în care Dominicu a yinitu sè-mi spuna tóte.

Contess'a prinse mân'a barbatului seu, si i dise cu unu surisu adorabilu, aretându spre ceru:

— Dumnedieu vede si judeca! Minciun'a nu va invinge! . . .

Sè ne rentórcemu câte-va díle inderetru, si sè urmarimu pe servitorulu Frontin în caletori'a sa la Paris, la finea careia avea sè-si afle norocirea.

(Va armá.)

*) Istoricu.

S A L O N U ?

Calindarul septemanei.

Dumin.	26 10	E. pecat. lui Adam. Ies. brinze.
Luni	27 11	cc. pp. Procopiu Decapoi, Talaleu.
Marti	28 12	c. p. Vasiliu Mart., s. st. m. Proteriu.
Mercuri	1 13	c. m. Eudocsia, s. m. Antonina.
Joi	2 14	s. st. m. Teodot, s. m. Isichiu.
Vineri	3 15	ss. mm. Eutropiu. Cleonic, Vasilisc.
Samb.	4 16	c. p. Gerasim, s. m. Paul.

Ce face din noi amorulu !

— *Epistola deschisa catra unu amicu.* —

Bravo Patricie! Vedi asiá-mi placi tu mie precum te vedu in epistol'a ce mi-o scrisesi cu atát'a entusiasmu sub impressiunile nuntii din B* si a epilogului din Ba* si pâna la Br*.

E frumosu de la tine, cá m'ai facutu partasiu si pe mine de bucuri'a ta.

Epistol'a o-am primitu chiar pe când me pusem la mésa. Lasai bucatele la o parte si me pusei sè gustu placerile unui nutrimentu abundantu spiritualu, ce mi-ai întinsu prin voluminos'a-ti epistola.

La percurgerea cuprinsului minunatu alu epistolei tale îmi veni de locu în minte pies'a teatrala „Juneti'a lui Mirabeau“, care am vediutu-o chiar a séra. Marele luptatoru pentru dreptulu egalu alu ómenilor, Mirabeau, erá unu june de 24 ani, cu temperamentu peste mesura viu, când a prinsu amoru în inim'a sa pentru o fiantia care singura avea compati-mire de junele martiru alu tiranismului, ea înse din nefericire erá consórt'a presiedintelui de tribunalu, prin care de multe ori a fost judecatu la închisori grele. Mirabeau a scrisu cu tota verv'a geniului seu o epistola, în care si-a versatu totu sufletulu, tóte simtiemintele internului seu sguiduitu de revolutiunea democratiei desteptate, si de durerea pentru tirani'a parintelui seu despotu. Elu fu înse îmblânditu de puterea amorului ce i-a inspiratu persón'a careia i adresá acea epistola de amoru. Elu n'a doritu al'ta, decâtu cá „ca“ sè cetésca acea epistola, care la înnodamêntulu acului teatralu a avutu mare rolu.

Putu pe inima mân'a, frate Patricie, si recunósce, cá am cuvêntu d'a aflá o mare si minunata asemenare între aceste dóue epistole : a lui Mirabeau apostolulu libertátii si a lui Patriciu june de mare sperantia si vítoru. Motivulu actiunii, motorulu puternicu si aci si acolo e femeia; „Cherchez la femme“ dice, la d'aceste Dumas. Hei, si minunatu lucru este femeia! Unu centru universalu de atractiune si repulsiune. Omulu fara susceptibilitate fačia de femeia e neomu, dreptu dovéda eunucii haremului, fiantie nefericite vegetative, specie de transitiune retrograda de la omu la animalu.

Câta putere zace în farmeculu femeiescu, s'a probatu în modu fórte eclatantu si prin metamorfos'a psihologica ce am observatu la tine petrecêndu se de când facusi cunoscintia cu L... Nu o cunosc, dar trebie sè fía o raritate, cá sè-mi straforme cá cu o sucitura de mâna pe indiferentulu, morosulu, pesimistulu, misantropulu de Patriciu. Imi pari cá schimbatu. Tu, carele pe când înca ni faceamu studíile pe

la universitate, sustíneai niste princípíi despre femei, cari în locu d'a considerá femeia de unu funte alu fericirii familiare, afla în ea elementulu destructivulu alu linisei barbatului seriosu si muncitoru. Dar leulu si-a aflatu Casanova sa. A trebuitu sè-ti-se ivésca în cale o Leontina, pentru cá cu farmecile sale sè-ti dea cu totulu alta directiune cursului ideilor despre lume, societate, familia, femeia.

Simtu o deosebita satisfactiune sufletésca cetindu-ti epistol'a din urma, si admiru si dorescu ferbinte a vedé pe acea fiantia, acea Ioana d'Arc, care te-a pututu farmecá într'atát'a cá sè scríi tu unele cá aste:

„Frate G... De când noi amu inceputu o viétia amicabila atátu de sincera, nici odata nu am avutu fericirea sè-ti potu descrie o tema atátu de placuta si adeveratu rara cá si ceea despre care am sè-ti vorbescu acuma. Cunoscêndu-te bine, sùm peste asteptare voiosu, cá potu sè-ti aducu astadi la cunoscintia dóra cele mai fericite momente din viétii'a mea; ba, considerate din punctulu lor de vedere potu spune cu tota securitatea, cá sânt cele mai placute si mai scumpe din viétii'a mea de pâna acuma. Asiu dori sè fíu geniu, cá sè potu enará si descrie lucrulu în colorile cari elu s'a petrecutu. Nu asiu avé trebuintia de frase florilate, ci numai de o descriere fidela, pentru cá sè-ti presintu faptululu în tota însemnatatea sa pentru mine.

„Tu scíi, cá fratele Erculeanu si-a tînutu cununi'a cu domnisiór'a B. Am fost si eu la nunta, unde am facutu cunoscintia domnisiórei Leontina. Abia întru în conversatiune cu dèns'a, când începe a-mi atrage din ce în ce atentiunea acésta fiantia, în care aflám ceva straordinaru, chiar si în ochii mei. Cuvêntu de cuvêntu de pe buzele ei începe a fi totu mai gingasiu, mai patrundiatoru, mai graçiosu, mai divinulu si mai existu.

„La mésa mie mi-a favoritu noroculu a fi asediatu lângu dsiór'a Leontina; nu voiu uitá nici odata acele momente placute. Descrierile câte mi s'au fost facutu despre acésta fiantia a dînelor, respectulu, admiratiunea, si predilectiunea cu care-mi vorbeiau multi despre dèns'a, mai bine dîsu toti câtu o cunosc, îmi veniau tóte în memoria vediându-me în presintia acestui fetu-frumosu alu naturei si precum de o parte se pareá cá-mi simtiescu internulu în óre-care perplexitate produsa prin supriindere la vederea ei, tocmai astfelu me convingeam cá tóte descrierile, tóte elogiile, tóte laudele sânt nimica, sânt disparente fačia cu adeverulu, fačia cu realitatea unui idealu perfectu ce erá naintea mea. Penelulu lui Rafael n'a pututu sè creeze ceva mai perfectu; Minerva n'a pututu sè aiba mai multu spiritulu; Veturia n'a pututu sè fía mai buna romána; Julia lui Romeo n'a pututu sè aiba mai multa inima si Dînele Graçielor n'au pututu sè aiba mai multe graçii. Imi este imposibilu sè ti-o descriu, si tie ti-i imposibilu sè-ti faci o idea chiara despre ea. Insusírile ce întrunesc ea în persón'a sa : frumseti'a, simplicitatea pretensiunilor, o naivitate inocenta, resonamente barbatesci si usióre, inim'a-i deschisa si franca, tóte compunu unu întregu completu, din care nimica nu lipsese si despre care se póte dice cá despre „Resunetulu“ lui Muresianu, cá este unu întregu

la care nici nu se mai p \acute{o} te adauge, nici detrage, fara d'ai vatem \acute{a} perfectiunea. Dar nu numai pe mine m'a farmecat \acute{u} fetiti'a. Amiculu nostru Truteanu, care nu sufere carnea de selbatecime, fiindu l \acute{a} nga ea la m \acute{e} sa, afundatu \acute{i} n admiratiune pentru frum \acute{o} s'a vecina, a uitatu c \acute{a} ce m \acute{a} nc \acute{a} , si a \acute{i} nghit \acute{u} puternicu din iepure.

„D \acute{e} ca asiu av \acute{e} timpu, d \acute{e} ca d \acute{i} lele \acute{i} n cari traimu aru fi mai senine, d \acute{e} ca tiran \acute{i} a civilisatiunii moderne nu ar apes \acute{a} cu at \acute{a} t'a necrutiare a supra mea, si \acute{i} n fine d \acute{e} ca natur'a nu mi-ar fi negatu darulu geniului s \acute{e} u d \acute{e} ca si acela c \acute{a} tu este ar fi mai cultivatu, mai deprinsu si mai liniscitu : atunci, frate Gregoriane, f \acute{i} a-carei d \acute{i} le petrecute \acute{i} n societatea Leontinei ar trebui s \acute{e} -i facu unu romanu intregu, care ar trebui s \acute{e} cont \acute{i} na cele mai bune studii despre actiunile psihologice, etice si estetice ale omului. Este imposibilu, frate Gregoriane, c \acute{a} tu s \acute{e} nu fi avutu ocaziunea d'a te convinge fiindu \acute{i} n presinti'a unei june de spiritu, c \acute{a} te simtieminte nobile, c \acute{a} te dorintie, c \acute{a} te aspiratiuni si c \acute{a} tu indemnu si resolutiune spre unu av \acute{e} ntu la totu ce e bunu si frumosu desc \acute{e} pta si e capabila a provoc \acute{a} \acute{i} n omu o atare fiintia ! At \acute{a} tu de multu ne-a schimbatu — pe mine si pe amiculu Truteanu — de nu ne mai cun \acute{o} scemu nici noi \acute{i} nsine ; nimene nu mai cun \acute{o} sc \acute{e} \acute{i} n noi pe cei doi juni retrasi, cari \acute{i} n cunoscinti'a positiunii lor actuale si a starei lor precarie sub \acute{i} mpregiur \acute{a} rele grele de adi, \acute{i} n lips'a ilusiunilor si a sperantiilor sanguinice pentru venitoru, t \acute{o} ta petrecerea si t \acute{o} ta distractiunea si-o cercau \acute{i} n glumele lor propriie, numai c \acute{a} s \acute{e} nu p \acute{e} rda capitalulu voiei bune, care dupa tine ajunge 3000 fl. la anu !”

A, va s \acute{e} d \acute{i} ca fetiti'a v'a farmecat \acute{u} . Asi \acute{a} s \acute{u} ntemu noi barbati, \acute{i} n consciinti'a barbatiei n \acute{o} stre ne credemu at \acute{a} tu de superiori femeii, inc \acute{a} tu t \acute{o} ta fericirea ei ni se pare a o av \acute{e} \acute{i} n m \acute{a} nile n \acute{o} stre. Ne consider \acute{a} mu pe noi \acute{i} nsine de factori, \acute{e} r pe femeia numai de accessoria, p \acute{a} na atunci, p \acute{a} na nu d \acute{a} mu de unu esemplaru \acute{a} la Leontina, care apoi ne face „cop \acute{i} schimbati“ de siguru \acute{i} nse mai buni de cum eramu nainte d'a ne prinde ea \acute{i} n mreje. Atunci vedemu numai, c \acute{a} fara femeia nu s \acute{u} ntemu cum trebuie s \acute{e} fimu, cum amu dor \acute{i} s \acute{e} fimu ; c \acute{a} fericirea n \acute{o} stra depinde de la femeia, precum a ei de la barbatu.

Acestu adev \acute{e} ru constatatu, vinu a te feliicit \acute{a} , frate Patricie, pentru convertirea ta la religiunea amorului, la cultulu rationalu, curatu, genuinu alu frumosului, la cunoscinti'a avantajelor vietii familiare — de cari c \acute{a} s \acute{e} te poti \acute{i} mpartasi c \acute{a} tu de cur \acute{e} ndu, din inima \acute{i} ti poftesce

Amiculu teu

Gregorianu.

Fatima, amazon'a curda.

— Vedi ilustratiunea de pe pag. 101. —

Resboiulu ale carui acte din urma se esecutara \acute{i} n septem \acute{a} nile trecute, a fost bogatu \acute{i} n episoade interesante. Amu reprodu \acute{s} u mai multe din ele cari se petrecura pe c \acute{a} mpulu de resboiu din Europa ; de astadata vom \acute{i} nsemn \acute{a} unulu din Asia.

Se sc \acute{e} ie, c \acute{a} acolo Curdii au datu turcilor unu

contingentu mare de ajutoru. \acute{I} n luptele curdilor cu rusii a escelatu si o femeia care se afl \acute{a} totu-de-una \acute{i} n fruntea trupei sale de calareti. Acea femeia se numi \acute{a} Fatima, care prin viteji'a sa \acute{i} si elupt \acute{a} numele de a-deverata amazona.

Ea \acute{e} ra fiic'a unui preotu din Bitlis. De si tata-seu o pazi \acute{a} f \acute{o} rte, d \acute{e} ns'a fac \acute{u} cunoscinti'a unui june frumosu, Malakhia, principe de Guria. La \acute{i} nceputu amorulu lor \acute{e} ra secretu, \acute{i} n urma \acute{i} nse \acute{i} lu comunicara si parintilor, cari \acute{i} si dadura consimtiem \acute{e} ntulu, si d \acute{i} u'a cununii se hotari.

Intr'aceste \acute{i} nse, la o v \acute{e} nat \acute{o} re, unu rusu \acute{i} mpusca pe mirele fericitu. Mir \acute{e} s'a avea motive s \acute{e} cred \acute{a} , c \acute{a} ac \acute{e} st'a nenorocire nu s'a \acute{i} nt \acute{e} mplatu fara voia, si din momentulu acela \acute{i} n inim'a ei se \acute{i} ncuib \acute{a} o ura nespusa pentru rusi. Copil'a de odata dispar \acute{u} din cas'a parintilor, dar nu peste multu numele ei deveni cunoscutu. Incep \acute{e} ndu-se resboiulu actualu, ea form \acute{a} o trupa si \acute{i} n fruntea aceleia lu \acute{a} spad'a spre a-si resbun \acute{a} \acute{i} n contra muscalilor.

Lu \acute{a} parte la multe lupte, stralucindu prin bravura si \acute{i} ndresn \acute{e} la, c \acute{a} ci ceea ce o \acute{i} ndemn \acute{a} , \acute{e} ra boldulu inimei sale aprinse de ura. \acute{I} n urma \acute{i} nse, atacata d'o putere preponderanta, mic'a-i trupa suferi o lovitura nimic \acute{i} t \acute{o} re ; din 600 de luptatori numai d \acute{o} ue sute remasera \acute{i} n vietia, si \acute{i} ntre cei morti se afl \acute{a} si d \acute{e} ns'a.

C \acute{a} ti-va fideli ai ei numai cu eroismulu celu mai \acute{i} ndresnetiu putura s \acute{e} duca cu sine celu pu \acute{c} inu cadavrulu amaz \acute{o} nei lor conduc \acute{a} toare.

P \acute{a} na c \acute{a} nd ac \acute{e} st'a se ef \acute{e} ptu, dupa povestirea unui martoru ocularu, calulu si c \acute{a} nele ei nu se deparatara de l \acute{a} nga st \acute{a} pan'a lor, de si gl \acute{o} ntiele siuerau grozavu din t \acute{o} te partile.

Ilustratiunea n \acute{o} stra din numerulu presinte \acute{i} nfa \acute{c} isi \acute{e} za tocmai momentele aceste.

Literatura si arti

D \acute{n} a Matilda Cugler maritata Poni, care cu dragalasi \acute{e} le si bine inspiratele sale poesii \acute{i} nc \acute{a} nta de mai multi ani publiculu rom \acute{a} nescu din colo de Carpati, ne face on \acute{o} rea d'a suprinde si pe cetitorii nostrii cu accentele lirei sale armonio \acute{s} e, tramiti \acute{e} ndu-ne frum \acute{o} s'a poesia, pe care ne grabimu a o public \acute{a} \acute{i} n nrulu presinte. Salut \acute{a} mu cu bucuria pe escelent'a n \acute{o} stra poeta \acute{i} n cunun'a colaboratorilor nostri, unde sper \acute{a} mu si credemu a o put \acute{e} ved \acute{e} c \acute{a} tu mai adese ori !

Ce e nou ?

× Pentru Catarina Mocioni s'a t \acute{i} nutu parastasu si \acute{i} n catedral'a din Arad, cu care ocaziune a pontificatu \acute{e} nsusi Ill. Sa parintele episcopu Ioanu Metianu, fac \acute{e} ndu si panegiriculu ilustrei repausate. Unu numeru mare de credinciosi a asistatu la acestu actu tristu.

Principele de cor \acute{o} na Rudolf petrece \acute{i} nc \acute{a} si acuma la Berlin, unde e primitu cu multe distinctiuni. D \acute{i} lele vi \acute{i} t \acute{o} re \acute{i} nse se va rent \acute{o} rce la Viena.

× Condit \acute{i} unile p \acute{a} cei \acute{i} nc \acute{a} nu s \acute{u} nt cunoscute pozitivu. Se dice, c \acute{a} despagubirea s'a fixatu la sum'a de 1410 milio \acute{n} e de ruble. Rom \acute{a} n \acute{i} a \acute{i} si va formul \acute{a} directu pretensiunile sale de despagubire. Russi'a primesc Dobrugia numai spre a o d \acute{a} \acute{i} n schimbu pentru Basarabi'a.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi \acute{i} n Pest'a. 1878. Calea tier \acute{e} i nr. 39.